

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Міжнародний облік, аналіз та аудит
на тему:
«Особливості обліку та контролю запасів: національний та міжнародний досвід
(на прикладі ТОВ «Мегара ЮА»)»

Виконавець

студент факультету менеджменту, обліку та
інформаційних технологій
6 курсу 2 групи

Ніколов Олександр Павлович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Артюх О. В.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ.....	5
1.1. Економічна сутність запасів, їх класифікація та оцінка.....	5
1.2. Організація первинного обліку запасів	16
1.3. Порядок формування синтетичного та аналітичного обліку запасів.	27
1.4. Методологічні засади обліку запасів: співставлення вимог на міжнародному та національному рівні.....	34
1.5. Проблемні аспекти обліку запасів: напрямки вирішення.....	39
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «МЕГАРА ЮА»	43
2.1. Загальна економічна характеристика підприємства.....	43
2.2. Організація обліку руху запасів на підприємстві.....	49
2.3. Формування автоматизованого обліку запасів на підприємстві.....	54
РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	69
3.1. Загальні методичні засади внутрішнього контролю обліку запасів...	69
3.2. Напрями удосконалення системи внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві.....	75
3.3. Аналіз фінансового стану та ефективності діяльності підприємства.....	79
3.4. Застосування методів моделювання для підвищення ефективності використання запасів.....	86
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Актуальність теми. Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються товарно-виробничі запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Проблеми обліку запасів в сучасних умовах набувають особливої актуальності в зв'язку з потребою в оперативній і достовірній інформації про рух цих активів. Процес відображення їх в обліку, який складався роками, не задовольняє інформацією управлінський персонал. Тому станом на сьогоднішній день важливим є вирішення питання пристосування сучасної системи обліку запасів на підприємствах до вимог оптимізації оперативності та достовірності надання інформації для потреб менеджменту з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому.

Для підприємств торгівлі належним чином організований облік запасів, тобто якісна поінформованість про їх наявність та рух, має суттєве значення в управлінні господарською діяльністю. Це зумовлено тим, що запаси займають значну питому вагу у складі активів торговельних підприємств, до яких і відноситься досліджуване підприємство.

Проблеми обліку та контролю запасів є предметом особливої уваги економічної науки. Великий внесок в розробку теоретичних та практичних основ і методологічних підходів до проблеми обліку запасів і їх використання внесли провідні вчені-економісти: Артюх О. В., Білуха М. Т., Гетьман В. Г., Дем'яненко М. Я., Єрмоленко Г. С., Завгородній В. П., Кузьмінський А. М., Огійчук М. Ф., Палій В. Ф., Сиротенко Н. А., Скрипник М. І. та інші.

Утім, незважаючи на значні напрацювання щодо розкриття сутності поняття «запаси», їх класифікації, оцінки, єдиної позиції у висвітленні даного поняття серед вчених не існує. Неоднозначність підходів до трактування категорій «матеріальні активи», «матеріальні ресурси», «запаси», «виробничі запаси»

свідчить про необхідність та актуальність подальших досліджень та напрацювань щодо уточнення та поглиблення сутності запасів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві з метою їх удосконалення зважаючи на національний та міжнародний досвід.

Завданнями роботи є:

- визначення запасів як об'єкта обліку;
- дослідження особливостей відображення в обліку операцій з руху запасів;
- вивчення порядку документального оформлення руху запасів на підприємстві;
- дослідження діючої практики обліку запасів на підприємстві ТОВ «Мегара»;
- встановлення особливостей методики контролю використання запасів на підприємстві;
- економіко-математичне моделювання підвищення ефективності використання запасів;
- визначення шляхів удосконалення обліку та контролю запасів на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних положень і прикладних аспектів бухгалтерського обліку та контролю операцій з руху запасів на підприємствах та їх удосконалення в умовах національної системи обліку та контролю на прикладі ТОВ «Мегара ЮА».

Об'єктом дослідження є процес обліку та контролю операцій з руху запасів на підприємстві.

Методи дослідження. При написанні роботи було використано методи:

- узагальнення, синтезу та порівняння при дослідженні теоретичних аспектів обліку запасів;
- статистичного та економічного аналізу при дослідженні фінансового стану підприємства та ефективності використання запасів;

– моделювання для оцінки можливостей підвищення ефективності використання запасів на підприємстві.

Для обробки й аналізу інформації використовувалися наступні комп'ютерні програми: «MS Word», «MS Excel», «Adobe Acrobat Reader DC», «Adobe Photoshop» та «1С: Підприємство 8.3».

Інформаційна база дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, матеріали науково-практичних конференцій та періодичних видань, документація та звітність підприємства.

За матеріалами дослідження підготовлено до публікації наукову статтю: «Порівняння національного та міжнародного обліку запасів». Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні напрямів удосконалення організації обліку запасів підприємства з використанням міжнародного досвіду.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження теоретико-практичних питань діючої практики обліку, аналізу та контролю запасів було сформульовано наступні висновки.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що обрана тема, у наш час, є досить актуальною та важливою, так як ефективне управління запасами вітчизняними підприємствами є однією з умов підвищення їх ефективного функціонування та зростання прибутковості.

Запаси посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємства різних сфер діяльності і визначенні результатів господарської діяльності та при висвітленні інформації про фінансовий стан.

Об'єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Мегара ЮА». Дане торговельне підприємство засноване в 2017 році і функціонує з метою оптової торгівлі фруктами та овочами.

Для ведення обліку підприємство використовує комп'ютерну програму «1С: Підприємство», яка забезпечує цілісне відображення в бухгалтерському та податковому обліку господарських операцій. Для формування, захисту і відправлення звітів до контролюючих органів підприємство використовує програму «Соната». Таким чином ведення обліку здійснюється в сучасних програмах і відповідає вимогам сьогодення.

Бухгалтерський облік займає одну з найважливіших позицій функціонування підприємства, так як від нього залежить основа ведення діяльності, правильність відображення операцій на рахунках, точність розрахунків та платежів.

При обліку імпорتنих операцій значна увага приділяється первинному обліку. Основним документом, який складається перед здійсненням імпорتنих операцій є зовнішньоекономічний договір (контракт). Він складається на визначених умовах, які задовольняють обидві сторони.

Підприємство здійснює безготівкові форми розрахунку в основному по передоплаті. Основним документом при цьому є проформа-інвойс, яка використовується як супровідний документ і засвідчує про сплату та передачу товарів.

На основі первинних документів підприємство здійснює аналітичний облік, який відображається в окремих відомостях. На основі аналітичної інформації формується синтетичний облік з використанням відповідних рахунків. Для оприбуткування імпортованих товарів підприємство використовує рахунок 281 «Товари на складі». Основним рахунком для розрахунків з іноземними постачальниками при здійсненні імпортованих операцій є 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Провівши аналіз діяльності підприємства, було помічено, що фінансово-господарська діяльність підприємства в 2018 році є збитковою. Так, по результатам 2018 року збиток підприємства склав 1,38 млн. грн., хоча при цьому у 2017 році було отримано прибуток у розмірі 18,9 тис. грн. Таким чином у 2018 році склалася тенденція поступового перевищення темпів росту витрат над темпами росту доходів, що у свою чергу привело до виникнення збитку.

Підсумовуючи аналіз фінансового стану товариства, можна сказати, що підприємство має кризовий тип фінансової стійкості, оскільки власний оборотний капітал не перекриває величину запасів, тобто, величина запасів фінансується переважно за рахунок позикового капіталу. Таким чином ТОВ «Мегара ЮА» в значній мірі є залежною від позикових коштів, оскільки здійснює свою діяльність в основному за рахунок залучених у банків фінансових ресурсів (короткострокових кредитів). У цьому зв'язку, підприємству можна порекомендувати залучити додаткові кошти власників, збільшити нерозподілений прибуток (за рахунок збільшення чистого прибутку – шляхом збільшення чистого доходу та зменшення (оптимізації) собівартості, операційних витрат), реінвестувати чистий прибуток в підприємство з метою збільшення величини власного капіталу та зменшення залежності від позикового капіталу для фінансування запасів.

Аналізуючи показники рентабельності ТОВ «Мегара ЮА» було помічено, що на підприємстві склалася негативна тенденція до збільшення збитковості продажу. Так, за 2017-2018 роки збитковість продажу від операційної діяльності збільшилася на 0,62% і склала 41,52% у 2018 році. Таким чином підприємству для зменшення збитковості продажу доцільно провести оптимізацію собівартості товарів та витрат на збут. Для цього потрібно провести їх постатейний аналіз, з метою виявлення недоцільних та непродуктивних витрат.

За результатами дослідження було встановлено, що підприємство не має спеціального відокремленого органу внутрішнього контролю; відповідальним за здійснення внутрішнього контролю за станом обліку є головний бухгалтер.

На основі побудованої регресійної моделі зроблено висновок про те, що на ТОВ «Мегара ЮА» на рентабельність запасів значний вплив має коефіцієнт оборотності запасів (пряма залежність) та тривалість обороту дебіторської заборгованості (обернена залежність).

Таким чином, задля покращення організації обліку та контролю на підприємстві ТОВ «Мегара ЮА» маємо наступні пропозиції:

- удосконалення конфігурації програми «1С: Підприємство 8.3» з метою усунення деяких недоробок (наприклад, неправильне автоматичне устанавлення недоцільних рахунків обліку в деяких документах);

- відображення нарахування та сплати мита на рахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;

- відображення отриманих транспортних послуг по доставці товарів до складу підприємства на рахунку 281 «Товари на складі» (з виділенням аналітичного рахунку «Транспортно-заготівельні витрати») задля правильного формування собівартості придбаних товарів;

- впровадження спеціального органу внутрішнього контролю, зокрема служби внутрішнього аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит і ревізія підприємницької діяльності : [навчальний посібник] / За ред. Бутинця Ф. Ф. – Житомир: ПП “Рута”, 2011. – 416 с.
2. Безверхий К.В. Особливості бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект / К.В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 2. – С. 8–13.
3. Бізнес-статистика : Підручник / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова. – К : ФОП Гуляєва В.М. 2018. – 210 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: ПКУ «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Бутинець Ф.Ф. – [5-те вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / Ф.Ф. Бутинець. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
6. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит ” вищих навчальних закладів /За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 6-те вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута” 2005. – 756с.
7. Волкова І. А. Фінансовий облік - 1: навч. посібник / І. А. Волкова. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 228 с.
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003, № 436-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XV (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами і

доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

11. Карпенко О.В. Нові підходи до контролю матеріальних запасів / О. В. Карпенко // Вісник ЖДТУ. – 2011 р. – № 15 – С. 103.

12. Коблянська Г.Ю. Порівняльна характеристика ПСБО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси» / Г.Ю. Коблянська, К.О. Ревенко // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 50-56.

13. Контроль і ревізія: [Практикум: Навч. посіб. для ВНЗ] / За ред. Бардаш С.В. – Житомир 2010 р. – 384 с.

14. Контроль фінансової звітності та правильності її складання : [навч.-метод. посіб.] / За ред. Кужельний М.В., Калюга Є.В. – К. : 2011 р. – 240 с.

15. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2011. – 334 с.

16. Куцик П.О. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві : навч. посібн. / П.О. Куцик, Л. І Коваль, Ф.Ф. Макарук. – Львів: Вид-во «Манголія-2006», 2010. – 504 с.

17. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 670 с.

18. Ловска І. Д. Організація та ведення обліку виробничих запасів в інформаційному середовищі [Електронний ресурс] / І. Д. Ловска // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: www.nbuv.gov.ua/portal.

19. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2. [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0074323-06>.

20. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

22. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» від 21.06.1996 р. № 193. [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95>

23. Наказ Міністерства транспорту України «Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів» від 21.11.2000 № 644. [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0861-00>

24. Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, управління та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 20 жовтня 2018 р.): у 5 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2018. – Ч. 3. – 63 с.

25. Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези I Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 листопада 2018 р.). – Житомир, 2018. – 751 с.

26. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 №39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>

29. Пономарьова Н. А. Внутрішній аудит: сутність та значення у діяльності суб'єктів господарювання / Н. А. Пономарьова, О. І. Лоїк. // «Young Scientist». – 2016. – №6. – С. 85–88.

30. Проблемні питання гармонізації національних і міжнародних стандартів щодо обліку запасів / Т. Нікуліна, М. Патрикан // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2016. - № 10. - С. 86-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_10_9

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

32. Скирпан О. П. Фінансовий облік : [навчальний посібник] / О. П. Скирпан, М. С. Палюх – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 395 с.

33. Сонко В. Бухгалтерський облік: [навч. посібн. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл.] / В. Сонко. — Тернопіль: Астон, 2005. — 496 с.

34. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навчальний посібник] / В.В. Сопко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.

35. Світлична В. Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України [Електронний ресурс] / В. Ю. Світлична // Світ економічної науки. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economyconfer.com.ua/full_article/716/.

36. Скрипник М. І. Сучасний підхід до організації обліку запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / М. І. Скрипник, А. М. Галатенко // Ефективна економіка. - 2015. - Вип. 11. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4485>.

37. Тарасенко Н. І. Оцінка виробничих запасів для цілей обліку [Електронний ресурс] / Н. І. Тарасенко // Вісник КНТУ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kntu.kr.ua/>.

38. Ткаченко Н. М.: Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 6-тє вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.

39. Умови поставки СРТ Інкотермс: [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/СРТ>

40. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : [підручник] / Б. Ф. Усач – К. : Знання – Прес, 2008. – 253с.

41. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей:[навчальний посібник] / Гарасим П.М., Кізима А.Я. та інші. За ред. Хомина П.Я. –Тернопіль : Астон, 2015. – 288 с.

42. Цвентарна В. Питання ведення обліку виробничих запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / В. Цвентарна // Науковий клуб "Софус". – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://sophus.at.ua>.

43. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / В. М. Яценко. – Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №3 – 196 с.

44. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення // Вісник Черкаського державного технологічного університету. – Серія «Економічні науки» / В. М. Яценко. – Черкаси, 2012. – № 22. – 3–7 с.